

Anna Zbaraszewska

RACHUNEK PRZEPLÝWÓW PIENIĘŻNYCH W ZARZĄDZANIU JEDNOSTKĄ GOSPODARCZĄ

Wprowadzenie

Globalizacja i konkurencja wymagają od jednostek gospodarczych ciągłego dostosowywania się do zmieniających się warunków gospodarczych. Przedsiębiorstwa dążą do poprawy efektywności gospodarowania, lepszego wykorzystania czynników produkcji, wzrostu przedsiębiorczości, ograniczania ryzyka upadłości. Różne cele, odmiennosc specyfiki problemów decyzyjnych, powodują że oczekiwania i wymagania użytkowników informacji finansowej są coraz większe, wieloaspektowe i wielopłaszczyznowe. Skomplikowana rzeczywistość gospodarcza powoduje, że nie istnieją doskonałe systemy informacyjne, które sprostałyby wymaganiom wszystkich grup użytkowników. Zmieniająca się rzeczywistość wymaga dostarczania użytkownikom sprawozdań finansowych dokładniejszych informacji dotyczących danej jednostki celem podjęcia przez nich odpowiednich decyzji¹. Zainteresowanie odbiorców informacji finansowej dotyczy również sposobu pozyskiwania i zarządzania środkami pieniężnymi, które są niezbędne do utrzymania wypłacalności.

Potrzeba skutecznego sterowania wzrostem wartości jednostki gospodarczej oraz utrzymanie perspektywicznych celów strategicznych spowodowała wzrost

---

¹ M. Sierpińska, T. Jachna, *Metody podejmowania decyzji finansowych. Analiza przykładów i przypadków*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 150.

znaczenia informacji o przepływach pieniężnych. Przepływy pieniężne w obecnej sytuacji gospodarczej stały się istotnym elementem współczesnego zarządzania strategicznego i operacyjnego jednostkami gospodarczymi.

Zaspokojenie potrzeb informacyjnych z zakresu przepływów pieniężnych, istotnych dla zarządzania, umożliwi element sprawozdania finansowego, jakim jest rachunek przepływów pieniężnych, który przedstawia stan i ruch środków pieniężnych. Uzupełnienie sprawozdania finansowego o rachunek przepływów pieniężnych pozwoliło na określenie zmian w sytuacji finansowej jednostki gospodarczej, struktury jej finansowania oraz płynności finansowej. Efektywne zarządzanie działalnością gospodarczą wymaga aktywnego zarządzania płynnością finansową. Zasadne zatem wydaje się prowadzenie badań, które mają na celu ocenę wykorzystania informacji z rachunku przepływów pieniężnych w zarządzaniu jednostką gospodarczą.

1. Cel i hipotezy pracy

Celem rozprawy była ocena użyteczności i wskazanie kierunków wykorzystania informacji z rachunku przepływów pieniężnych w zarządzaniu jednostką gospodarczą.

Realizacja tak postawionego celu wiąże się z następującymi hipotezami badawczymi:

1. W praktyce gospodarczej obserwuje się rosnące znaczenie informacji o przepływach pieniężnych.
2. Metoda sporządzania rachunku przepływów pieniężnych może mieć wpływ na zakres informacji o przepływach pieniężnych.
3. Informacje z rachunku przepływów pieniężnych mogą być wykorzystywane w operatywnym i strategicznym zarządzaniu jednostką gospodarczą.

Celowi i hipotezom badawczym przyporządkowano układ pracy, w której zaprezentowano kolejno zagadnienia:

- zdefiniowanie przepływów pieniężnych,
- charakterystykę metod sporządzania rachunku przepływów pieniężnych,
- ocenę stopnia wykorzystania informacji z rachunku przepływów pieniężnych przez użytkowników sprawozdań finansowych,
- prezentację kierunków wykorzystania informacji z rachunku przepływów pieniężnych w zarządzaniu jednostką gospodarczą.

2. Prezentacja metod i rozwiązań w badanym obszarze

Wartość informacyjna rachunku przepływów pieniężnych jest istotnym zagadnieniem w sytuacji, gdy dokonywana jest ocena działalności całej jednostki gospodarczej. Rachunek przepływów pieniężnych stanowi niezbędny element sprawozdania finansowego, na podstawie którego można dokonać oceny finansowej danej jednostki. W ocenie finansowej istotną rolę spełnia analiza płynności majątku jednostki gospodarczej. Informacyjna wartość rachunku przepływów pieniężnych jest zależna od metody jego zestawienia.

Metoda pośrednia wywodzi się z koncepcji rachunku przepływu funduszy², w którym zmiany zapasów, należności i zobowiązań stanowią wyodrębnioną wspólną grupę jako suma aktywów bieżących netto. W literaturze można spotkać określenie, że sprawozdanie to – zestawione metodą pośrednią – jest „bilansem porównawczym”, gdyż oparte jest na zmianach stanów kont bilansowych³. Metoda pośrednia polega na przekształceniu kwoty zysku lub straty netto w kwotę uzyskanej lub utraconej gotówki netto. Punktem wyjścia w tej metodzie jest memoriałowy wynik netto, który jest zestawieniem przychodów i kosztów ze wszystkich rodzajów działalności, a nie tylko działalności operacyjnej.

Metoda bezpośrednia polega na wykazywaniu podstawowych tytułów wpływów i wydatków jako odrębnych pozycji rachunku, a następnie ich zsumowaniu do kwoty przepływów netto. Przy metodzie bezpośredniej przychody ze sprzedaży i współmierne im koszty nie są zatem wykazywane w ujęciu memoriałowym, lecz doprowadzane do wpływów ze sprzedaży i wydatków na działalność operacyjną.

Tradycyjna rachunkowość oparta jest na zasadzie memoriałowej, co powoduje, że w przypadku braku automatycznych mechanizmów sprawozdawczych metoda bezpośrednia jest w praktyce niemożliwa do zrealizowania. Jednocześnie można zauważyć, że metoda ta jest bardziej czytelna i jednoznaczna, przez co łatwiejsza do zastosowania w skomputeryzowanej księgowości. Obie jednak metody wymagają dużej wiedzy i dokładności zarówno na etapie dekretacji poszczególnych zdarzeń, jak też na etapie sporządzania samego sprawozdania.

² A. Kostur, *Wybrane aspekty sprawozdawczych strumieni finansowych*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” nr 40, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce 1997, s. 82.

³ J. Tracy, *Sprawozdania finansowe firm*, Wydawnictwa Naukowe PWN, Warszawa 1984, s. 69.

Obie metody sporządzania rachunku przepływów pieniężnych mają pewne zalety, ale także nie są wolne od wad. Opinie na temat zalet i wad tych metod prezentowane w literaturze przedmiotu przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Zalety i wady metod sporządzania rachunku przepływów pieniężnych metodą bezpośrednią i pośrednią

Autor	Metoda bezpośrednia	Metoda pośrednia
E. Śnieżek ^{a)}	<p>Zalety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ukazanie aktualnych źródeł wykorzystania środków pieniężnych. 2. Dostarczanie użytecznych informacji w określaniu przyszłych przepływów pieniężnych. 3. Wskazywanie, że osiągnięcie zysku to nie to samo, co posiadanie gotówki. 4. Łatwość weryfikowania pozycji i kwot pieniężnych w sposób wolny od stronniczości. 	<p>Zalety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zdecydowanie lepsze i wyraźniejsze wykazywanie zmian w aktywach bieżących netto. 2. Większa dostępność informacji dla oceny przyszłych przepływów pieniężnych przez korekty oszacowanych przyszłych kwot zysków.
T. Kiziukiewicz ^{b)}	<p>Zalety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bazowanie na bieżących przepływach (wpływach i wydatkach) w ciągu badanego okresu. 2. Przejrzysta prezentacja wpływów i wydatków. 3. Intuicyjna percepcja informacji, ułatwiająca ich wykorzystanie. <p>Wady:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Koszty uzyskania dodatkowych informacji. 2. Pracochłonność gromadzenia materiału liczbowego. 	<p>Zalety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ukazanie powiązań między podstawowymi sprawozdaniami finansowymi. 2. Eksponowanie różnicy między wynikiem finansowym a cash flow. 3. Możliwość planowania przepływów w powiązaniu z zyskiem, majątkiem obrotowym netto. 4. Korzystanie z danych zawartych w sprawozdaniach finansowych. <p>Wady:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utrudnienia w odbiorze ze względu na ograniczoną czytelność (brak bezpośredniego związku między wpływami a wydatkami). 2. Konieczność dokonywania korekt.

W. Gos ^{c)}	<p>Zalety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Łatwość czytania informacji. 2. Dostarczanie podstaw do planowania i kontroli wpływów i wydatków, a więc systemów budżetowania. 3. Prawdziwość informacji, wynikająca z braku wpływu polityki bilansowej. <p>Wady:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pracochłonność, którą można wyeliminować w warunkach automatyzacji przetwarzania danych. 	<p>Zalety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przedstawienie powiązań między sprawozdaniami finansowymi. 2. Przedstawianie zmian w majątku obrotowym netto. 3. Sygnalizowanie nieprawidłowości na podstawie analizy zmian elementów kapitału pracującego. <p>Wady:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Trudność czytania informacji. 2. Mała przydatność na potrzeby budżetowania według ośrodków odpowiedzialności. 3. Podatność na politykę bilansową.
Krajowy Standard Rachunkowości (pkt 31)	<p>Zalety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prezentacja struktury wpływów i wydatków z działalności operacyjnej. 2. Dostarczanie informacji użytecznych przy określaniu przyszłych wpływów i wydatków działalności operacyjnej, które to dane nie są dostępne w razie stosowania metody pośredniej. 3. Łatwość weryfikowania w sposób obiektywny pozycji kwot wpływów i wydatków. 	<p>Zalety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dostępność informacji o relacji zachodzącej między wynikiem finansowym netto a przepływami pieniężnymi netto z działalności operacyjnej, w ramach tego samego elementu sprawozdania finansowego, dla celów analiz danych za okresy przeszłe i przyszłe. 2. Powiązania pozycji rachunku przepływów pieniężnych z pozycjami bilansu oraz rachunku zysków i strat. 3. Możliwość w większości jednostek sporządzenia rachunku przepływów pieniężnych bez większej rozbudowy ewidencji księgowej.

^{a)} E. Śnieżek, *Rachunek przepływów pieniężnych w teorii i praktyce rachunkowości*, FRR w Polsce, Warszawa 1994, s. 78–82.

^{b)} T. Kiziukiewicz, *Sprawozdanie z przepływu środków pieniężnych w zarządzaniu firmą według ustawy o rachunkowości i wytycznych Ministra Finansów*, Ekspert, Wrocław 1995, s. 17.

^{c)} W. Gos, *Rachunek przepływów pieniężnych*, „Rozprawy i Studia” t. 399, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2001, s. 87–88.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Gos, Rachunek przepływów pieniężnych, „Rozprawy i Studia” t.399, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2001, s. 87–88.

Analizując opinie na temat zalet i wad obu metod sporządzania przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej, można zauważyć, że są one w wielu przypadkach zbieżne.

Za główną zaletę metody bezpośredniej uważana jest jej przejrzystość oraz czytelność informacji na temat prezentowanych strumieni wpływów i wydatków. Metoda ta także pozwala na prognozowanie poziomu przyszłych przepływów z działalności operacyjnej w oparciu o informacje o dotychczasowych wpływach i wydatkach firmy oraz o przeciętnym trybie regulowania należności przez odbiorców. Planowanie przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej może być dokonywane na potrzeby zarówno krótko-, jak i długoterminowego planowania finansowego. Ułatwiona jest także analiza statyczna i dynamiczna najważniejszych źródeł wpływów i sposobów rozdysponowania środków pieniężnych w jednostce.

3. Charakterystyka problemu w literaturze przedmiotu

Priorytetowym celem jednostki gospodarczej jest maksymalizacja zysku bilansowego. Jednak wynik finansowy, jako miernik oceny działalności przedsiębiorstwa, nie do końca pozwala na prawidłową jej ocenę, ponieważ:

- nie pokazuje wszystkich rodzajów wpływów i wydatków przedsiębiorstwa,
- nie określa, w jakiej formie następuje przyrost majątku związany z wypracowanym zyskiem⁴.

Wielkość zysku w znacznym stopniu uzależniona jest także od prowadzonej przez przedsiębiorstwo polityki bilansowej. Z tego też powodu w krótkim okresie zysk nie jest miarodajnym wskaźnikiem opisującym sytuację finansową jednostki gospodarczej. Realizowanie zysku nie przesądza o zdolności przedsiębiorstwa do prawidłowego funkcjonowania. Jednostka gospodarcza musi osiągać zyski i jednocześnie zachować wypłacalność w długim okresie. Pomiar w rachunkowości przebiega w jednostkach pieniężnych, stąd często zysk utożsamiany jest z dostępnymi środkami pieniężnymi.

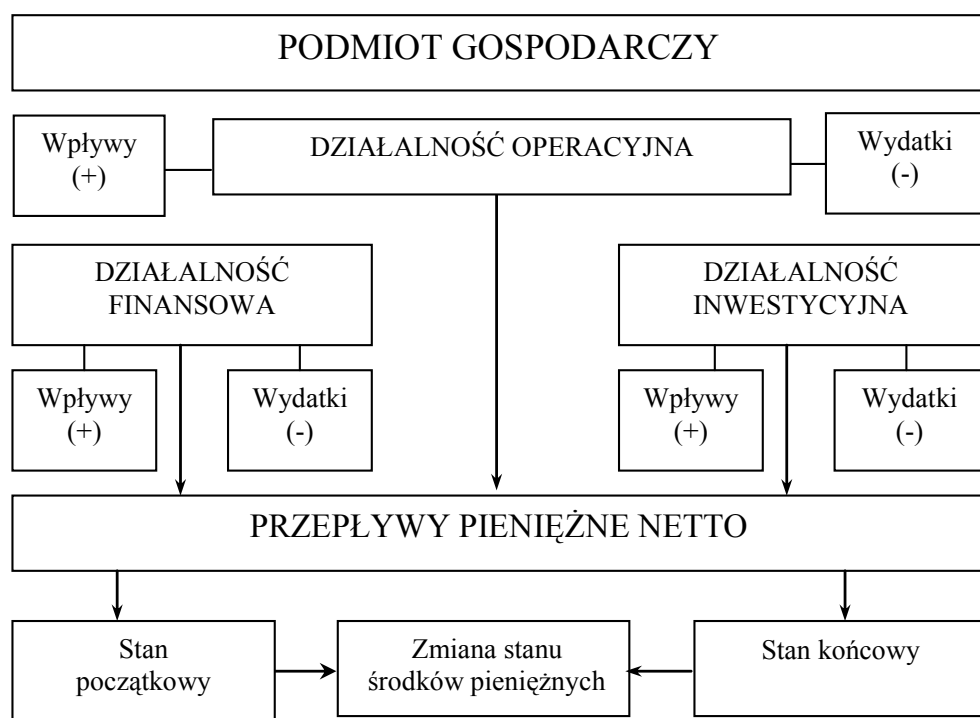
Niezmiernie rzadko zysk księgowy wiarygodnie i ściśle oddaje wielkość przyszłych przepływów pieniężnych w jednostce⁵. Dlatego też do oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa wykorzystywane są przepływy pieniężne, które od-

⁴ D. Davies, *Sztuka zarządzania finansami*, PWN–McGraw Hill, Warszawa–Londyn 1993, s. 30.

⁵ E. Śniezek, *Przepływy pieniężne jako szczególny obszar integracji rachunkowości finansowej i rachunkowości zarządczej*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” nr 30, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce 2005, s. 113.

zwierciedlają przede wszystkim wartość strumieni pieniężnych wygenerowanych w wyniku prowadzonej działalności przedsiębiorstwa. Istotę przepływów pieniężnych można zdefiniować jako sposób prezentowania dodatniego strumienia środków pieniężnych z prowadzonej działalności przedsiębiorstwa oraz kierunki jego zagospodarowania. Rysunek 1 przedstawia koncepcję przepływów pieniężnych w przedsiębiorstwie.

Rys.1. Koncepcja przepływów pieniężnych w przedsiębiorstwie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: P. Łagodźki, Wybrane aspekty rachunku przepływów pieniężnych, w: *Rachunkowość w nowoczesnej gospodarce, materiały konferencyjne*, Świnoujście 2000, s. 153.

Informacje o przepływach pieniężnych mogą być wykorzystane do:

- a) optymalizacji stanu środków pieniężnych,
- b) bieżącego sterowania płynnością finansową i wypłacalnością podmiotu gospodarczego,
- c) planowania przyszłych wpływów i wydatków środków pieniężnych, a w dalszej perspektywie czasowej wypłacalności jednostki⁶.

Zmieniające się warunki, w jakich funkcjonuje przedsiębiorstwo powodują, że kadra zarządzająca jednostką gospodarczą przy podejmowaniu decyzji musi mieć na uwadze utrzymanie płynności finansowej. Brak płynności finansowej prowadzi do utraty zdolności regulowania zobowiązań bieżących⁷. Przedsiębiorstwo staje się mało atrakcyjne jako kredytobiorca, a banki ograniczają dostęp do kredytów. Wynikiem tego może być utrata kontrahentów, którzy w przypadku braku rozwoju firmy poszukiwać będą innych partnerów handlowych. Utrzymujące się trudności w zapłacie wymaganych zobowiązań są pierwszą oznaką problemów przedsiębiorstwa, które mogą prowadzić do stanu niewypłacalności, a w konsekwencji do upadłości przedsiębiorstwa.

Dla sprawnego funkcjonowania firmy niezbędne jest zapewnienie środków pieniężnych, które pozwalają na rozwój przedsiębiorstwa. Działalność gospodarcza angażuje czynniki produkcji, które w wyniku procesu produkcji zamieniają się w produkty. Produkty, w wyniku ich sprzedaży, stają się źródłem wpływów środków pieniężnych niezbędnych do spłaty zobowiązań firmy i zakupu środków produkcji.

Celem gospodarowania środkami pieniężnymi jest optymalizacja ich zasobów w bieżącej działalności przedsiębiorstwa, a także zminimalizowanie kosztów ich zaangażowania w tę działalność⁸. Zachowanie płynności finansowej będzie polegało na utrzymywaniu równowagi pomiędzy strumieniami finansowymi wpływającymi z przedsiębiorstwa i wpływającymi do niego.

---

⁶ W. Gos, *Przepływy pieniężne w systemie rachunkowości*, „Rozprawy i Studia” t. 399, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2001, s. 19.

⁷ J. Szczepaniak, *Ocena przedsiębiorstwa na podstawie sprawozdań finansowych*, EKORNO, Łódź 1992, s. 122; T. Waśniewski, *Analiza finansowa, FRR w Polsce*, Warszawa 1993, s. 387.

⁸ E. Śniezek, *Przepływy pieniężne ex post i ex ante*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1999, s. 6.

Zarządzanie firmą powinno zmierzać do⁹:

- a) osiągnięcia niezbędnej nadwyżki środków pieniężnych,
- b) kształtowania wielkości strumieni pieniężnych w sposób, który będzie gwarantował równowagę finansową,
- c) prawidłowego rozkładu strumieni pieniężnych w czasie,
- d) minimalizacji lub nawet eliminacji ryzyka niewypłacalności.

Analiza przepływów pieniężnych w jednostce gospodarczej jest podstawą do oceny¹⁰:

- zdolności przedsiębiorstwa do regulowania zaciągniętych zobowiązań i wypłacania dywidendy,
- dalszych możliwości kreowania przyrostów gotówki,
- przyszłego zapotrzebowania na finansowanie zewnętrzne,
- źródeł różnicy powstałej pomiędzy zyskiem i przyrostem gotówki z działalności operacyjnej,
- efektów finansowych z działalności inwestycyjnej i finansowej jednostki.

Przepływy pieniężne ujęte w rachunku przepływów pieniężnych, przez prezentację wygenerowanej nadwyżki wpływów nad wydatkami, są wskaźnikiem obecnej i przyszłej zyskowności przedsiębiorstwa oraz odzwierciedlają stopień jego samofinansowania. Ukazują przedział swobodnego wewnętrznego finansowania, który jest niezbędną rezerwą środków płatniczych potrzebnych do pokrycia szczególnych wydatków, jak spłata zaciągniętych kredytów i pożyczek czy wypłata dywidend akcjonariuszom¹¹.

Badanie strumieni pieniężnych dostarcza informacji niezbędnych do oceny możliwości oddziaływania jednostki gospodarczej na wielkość i rozkład w czasie zasobów finansowych. Informacje o przepływach pieniężnych są niezbędne do określenia zdolności kumulowania gotówki i jej ekwiwalentów. Prawidłowa interpretacja strumieni pieniężnych w jednostce gospodarczej pozwala na właściwe określenie zmian sytuacji finansowej jednostki, struktury jej finansowania oraz płynności. Umożliwia także prawidłowe oddziaływanie firmy na wielkość i terminowość

⁹ T. Kiziukiewicz, *op.cit.*, s. 7.

¹⁰ M. Gottlieb, W. Lewczyński, *Cash flows sprawozdanie z przepływów gotówki*, Instytut Przedsiębiorczości, Sopot 1993, s. 9.

¹¹ T. Waśniewski, W. Skoczylas, *Teoria i praktyka analizy finansowej w przedsiębiorstwie*, FRR w Polsce, Warszawa 2002, s. 144–154.

przepływów pieniężnych dla ich dostosowania do określonych potrzeb przedsiębiorstwa. Informacje na temat przepływu środków pieniężnych w ujęciu historycznym wykorzystywane są jako podstawa do określenia kwot, terminowości oraz pewności wystąpienia przyszłych przepływów środków pieniężnych, bez których jednostka gospodarcza nie może działać i rozwijać się.

4. Propozycje autorskich rozwiązań

Duża liczebność i rosnące znaczenie gospodarcze małych i średnich przedsiębiorstw wymaga opracowania odpowiedniego modelu rachunkowości, który zapewniłby znaczne korzyści w pozyskiwaniu źródeł finansowania na szeroko rozumianym rynku pieniężnym i kapitałowym. Obecnie kredytodawcy, inwestorzy oraz partnerzy handlowi wymagają informacji finansowych, których źródłem jest prosty, zharmonizowany system rachunkowości¹². W związku z tym pojawiła się potrzeba stworzenia systemu rachunkowości dostosowanego do specyfiki oraz potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw. Wartość poznawcza zestawionych przepływów pieniężnych jest na tyle istotna, że należałoby zalecić sporządzanie rachunku przepływów pieniężnych również w takich przedsiębiorstwach.

Biorąc pod uwagę potrzeby informacyjne małych i średnich przedsiębiorstw, budowę planu kont oraz posiadane narzędzia informatyczne, wydaje się, że bardziej czytelny i łatwiejszy do zestawienia byłby dla tych podmiotów rachunek przepływów pieniężnych sporządzony metodą bezpośrednią. Dane niezbędne do sporządzenia rachunku mogą być zaczerpnięte z zestawienia obrotów i sald jednostki za dany okres. Rachunek przepływów pieniężnych sporządzany na potrzeby małych podmiotów nie musi być aż tak rozbudowany, jak obligatoryjny rachunek przepływów pieniężnych. Dla zapewnienia porównywalności powinien jednak zostać zachowany układ zgodny z układem obowiązującym podmioty, które obligatoryjnie sporządzają rachunek przepływów pieniężnych.

Przykładowy układ rachunku przepływów pieniężnych dla małych i średnich jednostek gospodarczych sporządzony metodą bezpośrednią zaprezentowano w tabeli 3.

¹² B. Mikołajczyk, A. Jaruga, *Rachunkowość małych i średnich przedsiębiorstw jako przedmiot obrad na forum Grupy Ekspertów ds. Międzynarodowych Standardów Rachunkowości i Sprawozdawczości ISAR-UNCTAD*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” nr 61, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2001, s.15.

Tabela 3. Układ rachunku przepływów pieniężnych dla małych i średnich jednostek gospodarczych

A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej	
I. Wpływy:	
1. Wpływy ze sprzedaży produktów, usług, towarów i materiałów	
2. Inne wpływy operacyjne (niezaliczane do wpływów działalności inwestycyjnej i finansowej)	
II. Wydatki:	
1. Zakup materiałów, towarów	
2. Wydatki kosztowe	
3. Zapłacony podatek dochodowy od osób fizycznych i prawnych	
4. Inne wydatki operacyjne	
B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej	
II. Wpływy:	
1. Zbycie wartości niematerialnych i prawnych i rzeczowych aktywów trwałych	
2. Zbycie aktywów finansowych	
3. Inne wpływy inwestycyjne	
III. Wydatki:	
1. Nabycie wartości niematerialnych i prawnych i aktywów trwałych	
2. Nabycie aktywów finansowych	
3. Inne wydatki inwestycyjne	
C. Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej	
IV. Wpływy:	
1. Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek	
2. Wpływy od właściciela	
3. Inne wpływy finansowe	
V. Wydatki:	
1. Spłata zaciągniętych kredytów i pożyczek	
2. Odsetki zapłacone	
3. Wypłaty na rzecz właściciela	
4. Inne wydatki finansowe	

Źródło: opracowanie własne.

W celu wyodrębnienia niezbędnych informacji z księgowości dla sporządzenia rachunku przepływów pieniężnych metodą bezpośrednią, zakładowy plan kont można by rozszerzyć o konta rozliczeniowe związane z wpływami i wydatkami środków pieniężnych. Konta te znalazłyby się w zespole 2., obejmującym rozrachunki i roszczenia.

Na potrzeby rachunku przepływów pieniężnych w małych i średnich przedsiębiorstwach, proponowany układ kont syntetycznych i analitycznych złożony mógłby być z kont przedstawionych w tabeli 4.

Tabela 4. Zbiór kont analitycznych do kont wpływów i wydatków środków pieniężnych dla małych przedsiębiorstw

Symbol i nazwa konta syntetycznego	Symbol i nazwa kont analitycznych
2XX Rozliczenie wpływów środków pieniężnych	2XX1 Wpływy z działalności operacyjnej 2XX11 Sprzedaż produktów, usług, towarów i materiałów 2XX12 Inne wpływy operacyjne 2XX2 Wpływy z działalności inwestycyjnej 2XX21 Zbycie wartości niematerialnych i prawnych i rzeczowych aktywów trwałych 2XX22 Zbycie aktywów finansowych 2XX23 Inne wpływy inwestycyjne 2XX3 Wpływy z działalności finansowej 2XX31 Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek 2XX32 Wpływy od właściciela 2XX33 Inne wpływy finansowe
2YY Rozliczenie wydatków środków pieniężnych	2YY1 Wydatki z działalności operacyjnej 2YY11 Wydatki na dostawy 2YY12 Wydatki kosztowe 2YY13 Podatek dochodowy od osób fizycznych i prawnych 2YY4 Inne wydatki operacyjne 2YY2 Wydatki z działalności inwestycyjnej 2YY21 Nabycie wartości niematerialnych, prawnych i rzeczowych aktywów trwałych 2YY22 Nabycie aktywów finansowych 2YY23 Inne wydatki inwestycyjne 2YY3 Wydatki z działalności finansowej 2YY31 Spłata zaciągniętych kredytów i pożyczek 2YY32 Odsetki zapłacone 2YY33 Wypłaty na rzecz właściciela 2YY34 Inne wydatki finansowe

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 4 wykazano tylko konta związane z pozycjami uproszczonego rachunku przepływów pieniężnych. W zależności od potrzeb można rozszerzyć zarówno zakres pozycji ujętych w rachunku przepływów pieniężnych, jak i w proponowanym układzie kont analitycznych. Wprowadzenie kont związanych z wpływami i wydatkami pieniężnymi ułatwi wyodrębnienie operacji związanych ze środkami

pieniężnymi. Pewnym utrudnieniem będzie klasyfikacja tych operacji w momencie dekretowania, ale w małych i średnich przedsiębiorstwach ilość i różnorodność operacji gospodarczych nie jest duża. Często są to operacje dotyczące jedynie działalności operacyjnej, rzadziej inwestycyjnej i finansowej. Wynika to zapewne ze specyfiki tych małych podmiotów, które najczęściej prowadzą jedną działalność główną i zdarzenia gospodarcze w nich występujące są związane jedynie z tą działalnością.

5. Ocena uzyskanych rezultatów

Przeprowadzone badania literaturowe oraz empiryczne wskazują na słuszność hipotezy postawionej we wstępie rozprawy, która mówi o rosnącym znaczeniu informacji o przepływach pieniężnych w praktyce gospodarczej. Rachunek przepływów pieniężnych w większości ankietowanych podmiotów (70 jednostek – 74%) jest sporządzany częściej niż nakłada to na nie obowiązek ustawowy. Fakt ten wskazuje na dostrzeżenie przez praktykę gospodarczą znaczenia informacji pochodzących z rachunku przepływów pieniężnych. Weryfikacji tej hipotezy posłużyły także wyniki badania dotyczące wykorzystania informacji z rachunku przepływów pieniężnych. W 80 ankietowanych jednostkach (84%) informacje te wykorzystywane są do oceny kondycji finansowej przedsiębiorstwa, a tylko 10 jednostek (11%) wskazało, że wykorzystuje te informacje w niewielkim stopniu.

Należy podkreślić, że informacyjna wartość rachunku przepływów pieniężnych jest zależna od metody jego zestawienia. W metodzie bezpośredniej odrębne prezentowanie wpływów i wydatków, dotyczących poszczególnych rodzajów działalności, ułatwia odczytanie prezentowanych informacji. Metoda bezpośrednia pozwala na bezpośrednią ocenę relacji między wpływami i wydatkami działalności operacyjnej, dzięki temu można nimi zarządzać w efektywniejszy sposób. Przedstawione za pomocą tej metody informacje mogą być wykorzystane do planowania i kontroli wpływów oraz wydatków, a także umożliwiają weryfikowanie ich w obiektywny sposób. Jednak taki sposób sporządzania rachunku przepływów pieniężnych jest pracochłonny, ze względu na trudności w doprowadzeniu poszczególnych tytułów przychodów i kosztów do wielkości rzeczywistych wpływów i wydatków. Dodatkowo, obowiązujące przepisy ustawy o rachunkowości powodują, że metoda bezpośrednia nie jest preferowana przez osoby sporządzające rachunek przepływów pieniężnych (90 ankietowanych jednostek sporządza rachunek przepływów pieniężnych metodą pośrednią – 95%).

Sporządzanie rachunku przepływów pieniężnych metodą pośrednią jest możliwe dzięki pozyskiwaniu większości informacji z bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej, pod warunkiem dokonania pewnych korekt wyniku finansowego netto. Zastosowanie metody pośredniej pozwala na porównanie kwoty osiągniętego wyniku finansowego netto z rzeczywistą kwotą wypracowanej gotówki oraz wyraźne wskazanie zmian elementów aktywów bieżących netto. Wadą tej metody, wpływającą na jej wartość poznawczą i użytkową, jest duża ilość korekt wyniku finansowego netto, a także konieczność przekształcania danych z bilansu, rachunku zysków i strat do postaci wykorzystywanej w rachunku przepływów pieniężnych.

Ważnym aspektem zarządzania jednostką gospodarczą jest monitorowanie jej bieżącej sytuacji finansowej oraz ocena przyszłej kondycji finansowej. Informacje uzyskiwane z rachunku przepływów pieniężnych są wykorzystywane przez ich odbiorców zarówno w zarządzaniu operatywnym, jak i strategicznym. Informacje z rachunku przepływów pieniężnych są podstawą przy podejmowaniu decyzji dotyczących wyboru kierunków inwestowania czy też wykorzystania obcych źródeł finansowania działalności jednostki.

Podsumowanie

Rachunek przepływów pieniężnych może zaspokajać potrzeby informacyjne zarówno zarządzających przedsiębiorstwem, jak i odbiorców zewnętrznych. Wynika to z szerokiego zestawu informacji, których dostarcza. Należy podkreślić, że rachunek przepływów pieniężnych stanowi integralny element sprawozdania finansowego i dopiero połączenie go z pozostałymi elementami sprawozdania pozwala na uzyskanie całościowego obrazu sytuacji finansowej jednostki gospodarczej.

Literatura

- Davies D., *Sztuka zarządzania finansami*, PWN–McGraw Hill, Warszawa–Londyn 1993.
- Eliis J., Williams D., *Strategia przedsiębiorstwa a analiza finansowa*, FRR w Polsce, Warszawa 1997.
- Gos W., *Przepływy pieniężne w systemie rachunkowości*, „Rozprawy i Studia” t. 399, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2001.
- Gottlieb M., Lewczyński W., *Cash flows sprawozdanie z przepływów gotówki*, Instytut Przedsiębiorczości, Sopot 1993.

- Kiziukiewicz T., *Sprawozdanie z przepływu środków pieniężnych w zarządzaniu firmą według ustawy o rachunkowości i wytycznych Ministra Finansów*, Ekspert, Wrocław 1995.
- Kostur A., *Wybrane aspekty sprawozdawczych strumieni finansowych*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” nr 40, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce 1997.
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 1, *Rachunek przepływów pieniężnych*, DzUrz Ministra Finansów z dnia 29 sierpnia 2003, nr 12, poz. 69.
- Mikołajczyk B., Jaruga A., *Rachunkowość małych i średnich przedsiębiorstw jako przedmiot obrad na forum Grupy Ekspertów ds. Międzynarodowych Standardów Rachunkowości i Sprawozdawczości ISAR-UNCTAD*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” nr 61, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2001.
- Sierpińska M., Jachna T., *Metody podejmowania decyzji finansowych. Analiza przykładów i przypadków*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Szczepaniak J., *Ocena przedsiębiorstwa na podstawie sprawozdań finansowych*, EKORNO, Łódź 1992.
- Śnieżek E., *Rachunek przepływów pieniężnych w teorii i praktyce rachunkowości*, FRR w Polsce, Warszawa 1994.
- Śnieżek E., *Przepływy pieniężne ex post i ex ante*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1999.
- Śnieżek E., *Przepływy pieniężne jako szczególny obszar integracji rachunkowości finansowej i rachunkowości zarządczej*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” nr 30, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce 2005.
- Tracy J., *Sprawozdania finansowe firm*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1984.
- Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r., DzU 2002, nr 76, poz. 694 z późn. zm.
- Waśniewski T., Skoczylas W., *Teoria i praktyka analizy finansowej w przedsiębiorstwie*, FRR w Polsce, Warszawa 2002.

CASH FLOW STATEMENT IN THE MANAGEMENT OF AN ECONOMIC ENTITY

Summary

Meeting the information needs in the area of cash flows is made possible by a component of the financial statement which is the cash flow statement, which depicts the status and movement of cash assets. The cash flow statement complements the information contained in the balance sheet and the profit and loss account, which increases their information value. The information about receipts and expenses is, from the historical point of view, the basis for fixing the amounts and setting the dates of the future net cash flows. Moreover, the knowledge of the size and structure of cash flows facilitates the evaluation of the accrual results achieved by the entity, reported in the profit and loss account.

Translated by Anna Zbaraszewska